

A rendkívüli gyógyulások helye és az orvosszakértők szerepe a szenttéavatási eljárásban (2)

Bakó Csongor István

Kivonat

A szentek – vagyis azok a hívők, akiket haláluk után az egyház hivatalosan szentté avatott és a liturgiában, ünnepnapjukon megemlékezik róluk – közbenjárásának tulajdonított rendkívüli gyógyulások, valamint az azokat tudományosan alátámasztó orvosszakértők munkája a szenttéavatási eljárás során, nemcsak az egyház történetének, hanem az orvostörténelemnek is különleges fejezetét alkotják. A folytatásban megjelenő dolgozat második, egyben befejező része, előbb a csodás gyógyulások helyét és az orvosszakértők szerepét mutatja be a szenttéavatás története szerint a 18. századtól napjainkig, majd pedig a hatályos egyházjog ezekkel kapcsolatos előírásait ismerteti a vonatkozó alapdokumentumok tükrében.

Kulcsszavak: XIV. Benedek pápa, orvosilag megmagyarázhatatlan gyógyulások, a Szentek Ügyei Kongregációjának Orvosi Tanácsa, a hatályos egyházjog szabályozása, vonatkozó pápai és más szentszéki dokumentumok

A 18. évszázadra kellő tapasztalatok alapján kikristályosodott a lehető legaprólékosabb elméleti és gyakorlati szabályozás, melyet a Rítuskongregáció általános hitvédője, Prospero Lambertini bíboros, a későbbi XIV. Benedek pápa (1740–1758) foglalt írásba. Ő a szenttéavatásról szóló könyvek legtöbbször idézett szerzője, Rómában mind a mai napig a szenttéavatási eljárások mestereként és elrendezőjeként emlegetik. 1734 és 1738 között megjelent grandiózus munkájában, a *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*-ben (Isten szolgáinak boldoggá avatásáról és a boldogok szenttéavatásáról) pontos irányelveket fogalmazott meg a boldoggá-, illetve szenttéavatási eljárás minden lépésére [5].

Bakó Csongor István
540053 Târgu Mureș
Rózsák Tere 61.
E-mail:bakocsongoristvan@gmail.com

The place of exceptional healings and the role of medical experts in the canonization process (2)

The exceptional healings attributed to the intercession of saints – that is the faithful officially canonized by the Church and commemorated in liturgy on their feast days –, and the work of the medical experts offering scientific support during the process of canonization constitute a special chapter not only in the history of the Church, but also in the history of medicine. The second and also last part of the two-part study first presents the place of miraculous healings and the role of medical experts according to the history of the canonization from the 18th century to nowadays, then presents the related regulations of the operative canon law in view of the relevant fundamental documents.

Keywords: Pope Benedict XIV, medically inexplicable cures, Medical Council of the Congregation for the Causes of Saints, regulation of operative canon law, related papal and other Holy See documents

A korszakos mű a szenttéavatások Magna Chartája lett. Isten tiszteletreméltó szolgálóinak boldoggá avatásához és a boldogok szenttéavatásához szükséges csodát mindig is a legszigorúbban megvizsgálták. Ennek érdekében már a középkorban is szakértő orvosokhoz fordultak, akiknek névjegyzékét XIV. Benedek 1743. szeptember 17-én külön nyilvántartásba vette. A pápa úgy határozott, hogy a boldoggá avatáshoz két csoda hitelességéről kell megbizonyosodni, ha a kérelemben szemtanúk vallomása volt csatolva, és négy csoda hitelességére volt szükség abban az esetben, amikor csak hallomás képezte a tanúk vallomásának alapját. A szenttéavatáshoz megkövetelt további két csodát, melyek a boldoggá avatás után történtek. Ugyanakkor bevezette a kiegészítő bizonyítékok útján történő bizonyítás lehetőségét mind a rendes, mind pedig a történelmi (régii) ügyek esetében.

A szentatya kanonizációról szóló összefoglaló művében, Aquinói Szent Tamás kategóriái nyomán [4], a szoros értelemben vett csodának három fajtáját (miraculum quoad substantiam, quoad subiectum, quoad modum) különböztette meg. Tipizálása mindmáig iránymutató a kanonizációs eljárásokban. E típusok egyben rangsort is jelentenek, vagyis jelzik, hogy a csodák milyen mértékben mutatnak túl a természet törvényeinek vagy erőinek a szokásos rendjén. Témánk vonatkozásában a harmadik fajtát kell kiemelnünk, melyet azok a csodák alkotják, melyek a természet törvényeit nem lényegileg haladják meg, hanem az esemény megvalósulásának a módját tekintve (pl. hirtelen, pillanatszerű gyógyulás egy súlyos betegségből orvosság vagy kezelés nélkül) [11]. A pápa ezen típushoz tartozó csodák esetében elengedhetetlennek tartotta az esemény azonnali lezajlását, hiszen a legtöbbször éppen ebben ragadható meg a történet csodás módja [6]. A boldoggá vagy szentté avatási eljárásokban elegendő a harmadik fokú csoda – amilyen a rendkívüli gyógyulás is – igazolása, s gyakorlatilag szinte mindig ez is történik. XIV. Benedek másik nagy érdeme e téren, hogy a csodás gyógyulások megállapításához kidolgozott egy olyan ismérvszisztémát, mely szintén manapság is mérvadó a kanonizációknál. Ennek értelmében a betegségekben történő csodás gyógyulásoknak hét klasszikus vizsgálati, ill. érvényességi feltétele van [8,16,31]. (1) A betegségnek súlyosnak kell lennie, a kimenetele orvosi előrejelzésének baljósnak, az orvostudomány eszközeivel gyógyíthatatlannak vagy rendkívül nehéznek, kétségesnek. (2) A betegségnek nem szabad a gyógyulás előtti utolsó, természetes szakaszában lennie, vagy abban a krízisállapotban, mely meg szokta előzni a gyógyulást. Nem cáfolja azonban a csodát, ha ugyanazt a betegséget lehet orvossággal vagy orvosi eszközökkel gyógyítani, de a szóban forgó gyógyulás esetében ezek hiányoztak. (3) Szükséges a bizonyosság afelől, hogy az esetleg alkalmazott gyógyszerek és kezelések hatástalanok voltak. (4) A gyógyulásnak hirtelen bekövetkezőnek kell lennie. Ha a beteg csak lassan gyógyul meg, akkor a gyógyulás okai lehetnek természetesek is, így nem állapítható meg ebben az esetben csoda. Mindazonáltal a pápa különbséget tesz abszolút és relatív (vagy morális) pillanatszerűség között. Nemcsak akkor tekinthetünk csodának egy gyógyulást, ha néhány másodperc vagy perc alatt ment végbe (abszolút), hanem akkor is, amikor olyan rövid idő alatt történt, ami csak a természet erőinek a működésével nem mehetne végbe, mivel jóval alatta van annak a minimum időtartamnak, amit az esemény természetes lefolyása igé-

nyelne. A pápa ennek józan megítélését a bíró ítéletére bízta, aki az orvostudomány szakértőinek meghallgatása után hozza meg a döntését [7]. (5) A gyógyulásnak teljesnek kell lenni, a betegnek egészen meg kell szabadulnia attól a kórtól, melyről szó van (lehetséges azonban, hogy más fajta betegsége megmarad), s annak káros következményeitől is. A visszamaradó sebhelyek, forradások nem minősíthetők ilyen következményeknek. (6) Világosnak és egyértelműnek kell lennie a kapcsolatnak a gyógyulás és az Isten szolgájának közbenjárását kérő ima között. Ugyanakkor nem feltétlenül kell a gyógyulásnak azonnal az első imák után végbemennie. Ha újabb imákat mondanak el egészen addig, amíg a hirtelen gyógyulás be nem következik – és közben nem használtak természetes gyógyászati eszközöket –, akkor elfogadható, hogy csodás gyógyulás történt. A gyógyulás csodaként való elismerését azonban megakadályozza, ha Isten szolgájának a közbenjárását csak akkor kérik, amikor a beteg esetleg a gyógyulás előtti és természetes úton gyógyuláshoz vezető krízis helyzetében van már, s így gyógyulása tulajdonképpen már elkezdődött akkor, amikor imádkoztak érte. (7) A gyógyulásnak tartósnak és stabilnak kell lennie, a betegségbe való későbbi visszaesésektől mentesnek (pl. rákos gyógyulások esetén tíz év a kötelező várakozási idő ahhoz, hogy a gyógyulás tartósnak minősüljön). Utasításai továbbá tartalmazták az ún. csodás gyógyulások megállapításánál asszisztáló orvosszakértők által követendő pontos előírásokat is. A rendkívüli gyógyulások fenti követelményeit szigorúan figyelembe vette és határozottan betartotta a Szent Rítuskongregáció.

A 20. század pápai ragaszkodtak ahhoz, hogy az orvosoknak nagyobb és meghatározóbb szerepe legyen a boldoggá- és szenttéavatási folyamatban. Először a XIV. Benedek pápa által kijelölt normákat 1917-ben XV. Benedek pápa (1914-1922) foglalta bele az *Egyházi Törvénykönyv*be [9]. Az 1917-es *Kánonjogi Kódex (Codex Iuris Canonici 1917)* [19] egy új és fontos követelménnyel egészítette ki az eljárást, miszerint ha csodák vizsgálatáról is tárgyal a bíróság, orvosszakértőt kell kinevezni. Az orvosszakértők mindig jelen kell legyenek az eljárás egyházmegyei szintjén, a feltételezett csodával kapcsolatos adatgyűjtésért felelős bíróság tagjai között. Az orvosoknak nem feltétlenül kell római katolikusoknak lenniük. Bármilyen hitvallású, sőt nem hívő orvosok is tanúskodhatnak a kivizsgálás ezen szakaszában. A csodák alapos vizsgálatához és bizonyításához a Szentek Ügyeinek Kongregációja két szakértőt hallgat meg (CIC 1917, can. 2118. § 1.). Amennyiben a csoda valamilyen

betegségből történő felgyógyulásban nyilvánul meg, úgy a szakértő kifejezés orvosszakértőt jelöl (CIC 1917, can. 2118. § 2.). Az orvosszakértő feladata, hogy tisztázza: teljes mértékű-e a gyógyulás; továbbá, hogy oka a természet rendjét meghaladó-e, vagy a természet rendje szerint is lehetséges (CIC 1917, can. 2119. 1-2.). Az 1917-es *Kódex* 2122. kánonja úgy rendelkezik, hogy ha a két szakértő egyetért a csoda tényleges alátámaszthatóságában, akkor a kongregáció további két szakértőt nevez ki a csodák sajátosságainak megfelelő területről, akiknek a körét – amennyiben szükségesnek ítéli – tovább bővítheti. Végül a kongregáció a csodákról – a tanúvallomások, a dokumentumok és a szakértők véleményének mérlegelése alapján – kialakított végleges álláspontját a római pápa elé terjeszti, aki a területen kompetens konzultorait (tanácsosait) és az adott ügyre összehívott bíborosokból felállított konzisztóriumot meghallgatva kihirdeti a boldoggá-, ill. szentté avatásról szóló dekrétumot (CIC 1917, can. 2124. § 1-2.) [46].

XI. Piusz pápa (1922-1939) 1930-ban felállította a Rítuskongregáció Történeti Bizottságát kifejezetten azzal a céllal, hogy minden olyan szenttéavatási ügyben – az ún. történeti ügyekben –, ahol nem lehet szemtanúk vallomása alapján bizonyítani az életszentség vagy a vértanúság megvalósulását, a vizsgálat lefolytatása során az akkor újnak számító történetkritikai módszereket alkalmazzák [43]. A Történeti Osztály gyakorlati tapasztalatai alapján 1939-ben XI. Piusz jóváhagyásával jelentek meg a kongregáció történeti ügyekre vonatkozó irányelvei, melyek ezekre az ügyekre vonatkozóan lehetővé tették a két apostoli eljárás összevonását egy ún. rendes eljárás keretében [14].

XII. Piusz pápa (1939-1958) 1948. október 20-án a Szertartások Kongregációjában létrehozott egy orvoscsoportot (Orvosi Bizottság) a csodák vizsgálatára, amelyhez ugyanezen év december 15-én hozzácsatolt egy különleges orvoskonzíliumot (Orvosi Testület, Collegium Medicorum) [47]. Ezek szintén a modern tudományos vizsgálati módszerek alkalmazásának szélesítését szolgálták a csodákkal kapcsolatos eljárások során. A testület ugyanakkor arra volt hivatott, hogy szaktanácsaival segítse a kongregáció teológiai bizottságát az orvosi csodák értékelésében, és biztosítsa a csodák hitelességéről szóló állásfoglalásban [41,3]. Munkáját a franciaországi Lourdes-ban található Mária-kegyhelyen 1884-ben felállított orvosi bizottság (*Comité Médical International de Lourdes*) alapján szervezte meg. A kongregáció teológusai számára kötelezővé tette, hogy mindig kikérjék és megfo-

gadják az orvosok véleményét arról, hogy egy állítólagos csoda egyértelműen megmagyarázhatatlan a korabeli orvostudomány által.

XXIII. János pápa (1958-1963) 1959. július 10-én az Orvosi Tanácsadó Testületbe egyesítette a XII. Piusz által alapított két orvosi szervezetet (az összevont intézmény új neve: *Consulta Medica*) és kisebb változtatásokat eszközölt a tanács tevékenységét irányító szabályokon [17]. Az orvosszakértők klinikai dokumentumot adnak ki, de az egyházmegyei vizsgálatban fontos a tanúk szóbeli elbeszélése és az ügy megvizsgálata teológus szakértőkkel is.

VI. Pál pápa (1963-1978) 1969-ben két különálló hivatalt hozott létre a Szent Szertartások Kongregációjából: az Istentiszteleti és Szentségi Kongregációt és a Szentek Ügyeinek Kongregációját. Utóbbi saját irodára és három osztályra tagolódtott: egy bíraskodási osztályra, a hitvédő hivatalára és a Történeti-Hagiográfiai Osztályra, amely a XI. Piusz által létrehozott Történeti Osztály illetékességeit örökölte [42]. VI. Pál ugyancsak 1969-ben felhatalmazást adott az ordináriusoknak (megyéspüspök) arra, hogy kezdeményezzék a vélelmezett csodákra vonatkozó vizsgálatot. Az ordináriusnak a kongregációhoz kellett fordulnia, hogy megkapja az orvosszakértő előzetes véleményét. Ezután történt meg az ún. kogníciós eljárás külön a vértanúságról vagy az erényekről, majd csak ezek jóváhagyása után következett a csodával kapcsolatos anyag vitája. Az újabb kihívásokra való tekintettel, valamint a *Sacra Rituum Congregatio* kezdetű apostoli konstitúció előírásai értelmében került sor 1969. május 8-án az Orvosi Tanács szabályzatának átdolgozására, amelyet Boldog VI. Pál pápa 1976. április 23-án jóváhagyott. Az 1977-ben érvénybe lépő új szabályzat előírta, hogy a csodáról szóló tanulmánynak tartalmaznia kell: a patrónus (pártfogó, védő) információját; a tényállás kronologikus, részletes leírását; az eljárás cselekményeit; a technikai dokumentációt; két orvosszakértő véleményét; az Orvosi Tanács ülésének jelentését; a promotor fidei (advocatus diaboli, ördög ügyvédje) észrevételeit és a patrónus válaszait. 1975-től kezdve a Szenttéavatási Kongregáció felmentéseket kezdett adni a második csodáról való meggyőződés kötelezettsége alól, a szentté avatás esetében is [30].

A II. János Pál pápa (1978-2005) által 1983. január 25-én kihirdetett új Egyházi Törvénykönyv (CIC 1983) [15] már nem tér ki a szenttéavatási eljárás tárgyalására. Mindössze egyetlen kánon (1403. kán.) érinti a kérdést, rendelkezés mely kifejezésre juttatja, hogy Isten szolgálai

kanonizációjának ügyeit immár külön pápai törvény szabályozza. Ezzel a CIC 1917 hatályát veszítette, de egyes részletkérdésekben továbbra is segít eligazodni a *De causis beatificationis servorum Dei et canonizationis beatorum* című, 143 kánont (1999–2141. kán.) számláló fejezetében.

A hatályos egyházjog szabályozása

Az egyházjog csak akkor foglalkozik a csodás jelenséggel, ha az kapcsolatban áll Isten szolgájának Istennél való közbenjárása kérésével. A csodának a kánonjogban a bizonyítóerő végett nemcsak tökéletesnek, hanem bizonyítottnak is kell lennie. A bizonyítás szemtanúk vallomásait és szakértők véleményét tartalmazza. Az ő döntő hozzájárulásukhoz adnak világos támpontokat és helyes eligazítást az utóbbi három pápa idején kihirdetett szentszéki dokumentumok.

Szent II. János Pál pápának az új *Kódexszel* egy dátummal jóváhagyott apostoli rendelkezése és a hozzákapcsolt végrehajtási rendelkezések önállóan szabályozzák a szenttéavatási eljárást. A 20. században több évig tartó gondos előkészítés után II. János Pál pápa a *Divinus perfectionis Magister* (A tökéletesség isteni Mestere [1]) kezdetű apostoli konstitúciójában [18] közzétette a szenttéavatási eljárások lefolytatásának jelenkori gyakorlatát. A pápa felhatalmazta a Szenttéavatási Kongregációt, hogy bocsássa ki a vizsgálatok részletes szabályait. II. János Pál legfőbb pásztori jóváhagyásával 1983. február 7-én jelent meg a *Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum* (A szenttéavatási ügyekben a püspök által lefolytatandó vizsgálati eljárások során követendő szabályok) című útmutató szabálygyűjtemény [45], amely gyakorlatilag az apostoli konstitúció végrehajtási utasítása volt a püspökök és munkatársaik számára. A nyilvánosság 2008 kora tavaszán – a *Divinus perfectionis Magister* kiadásának 25. évfordulóján – ismerhette meg a *Sanctorum Mater* (A szentek Szülőanyja) kezdetű instrukciót [13]. Negyed évszázados kongregációs gyakorlat és tapasztalat alapján ez a szenttéavatási eljárások legújabb és legrészletesebb szabályozása. Az utasítás szövegét a Szenttéavatási Kongregációhoz kinevezett bíboros és püspök atyák 2006 áprilisában fogadták el. Őszentsége XVI. Benedek pápa 2007. február 22-én, Szent Péter apostol székfoglalásának ünnepén hagyta jóvá és rendelte el a kihirdetését. A korábbi rendelkezések érvényben tartása mellett hatályba lépett 2007. május

17-én. II. János Pál pápa *Divinus perfectionis Magister* apostoli rendelkezése és az utóbbi évek tapasztalatai fényében szükségessé vált az Orvosi Tanács szabályzatának korszerűsítése a kongregáció részéről. E célból újradolgozták a Szentek Ügyeinek Szent Kongregációja Orvosi Tanácsának szabályzatát. 2016. szeptember 23-án pedig a kongregáció elfogadta a csodák elismerésére vonatkozó új szabályzatot, melyet Ferenc pápa jóváhagyott [44]. A továbbiakban az orvosszakértőknek a boldoggá és szenttéavatás eljárásában a megmagyarázhatatlan gyógyulások elbírálásánál betöltött feladatkörét főként e négy szentszéki dokumentum alapján ismertetjük.

II. János Pál pápa *Divinus perfectionis Magister* rendelkezése a modern szenttéavatási eljárások alapokmányának tekinthető. A több évszázados hagyományokra és a 20. századi folyamatokra épülő, de új szemléleten alapuló rendelkezések által kihirdette azokat a kánoni normákat, amelyek a szentek ügyeivel kapcsolatos követendő, pontos előírásokat tartalmaznak, az eljárásnak a helyi püspök általi kezdeményezésétől a pápa által végzendő aktuálisan érvényben lévő szenttéavatási szertartásig. Továbbá létrehozta a relátorok (ügyvivők) kollégiumát is, hogy előkészítsék azoknak az ügyeit, akiket Isten Szolgáivá nyilvánítottak, mely a szenttéavatás első lépése. Az új jog kifejezetten utal a püspökökre bízott első fázis keretében arra, hogy a szentség hírében elhunyt személyhez köthető egyes csodákat külön szükséges vizsgálni, elválasztva a vértanúság tényének a vizsgálatától (DPM I.2.5.). Az illetékes kongregációra vonatkozó normák egyike szerint fontos, hogy az ügyvivők közül legyen egy külön megbízott a csodáról szóló jelentés kidolgozására, akinek részt kell vennie az orvosok összefövetelein és a teológusok gyűlésein (DPM II.8.) [33]. Ugyanezen részben található az a pont is miszerint a csodás gyógyulások kivizsgálására a kongregációban rendelkezésre áll az orvostudományi szakértők testülete (DPM II.12.). A kongregáció eljárása kapcsán a dokumentum leszögezi, hogy a beterveztett állítólagos csodák kivizsgálása a szakértői gyűlésre tartozik, amely alatt csodálatos gyógyulás esetében, az ún. Orvosi Tanácsot kell érteni. A csodák értékeléséhez azonban mindenképpen szükséges az eseteket teológus bizottság által is részletesen elemezni, valamint mindkét jellegű vizsgálat eredményéről pontos jelentést készíteni a bíborosi konzisztórium számára (DPM III.14.1-2.) [34].

A *Congregatio de Causis Sanctorum* saját működési normája értelmében mindazon tisztségviselőknek, akik részt vesznek az ügyben, esküt kell tenniük arra, hogy hűségesen fogják teljesíteni a rájuk bízott feladatot és

megtartják a hivatali titkot (NS 6c.) [35]. A régi joghoz hasonlóan kiemeli, hogy amennyiben tanúbizonyítás történik, úgy a tanúknak elsődlegesen szemtanúknak szükséges lenniük, akik mellett közvetett ismerettel, azaz hallomásból származó tudással rendelkező tanúkat is meg lehet hallgatni (NS 17.). A tanú jogi kategóriáját alkalmazza a dokumentum azokra az orvosokra is, akik azt – vagy azokat – a beteget/betegeket kezelték, akiknél a csodás gyógyulás bekövetkezett (NS 21b. és 22a.) [36]. A norma arra is kitér, hogy amennyiben a gyógyult még él, úgy az eljárás folyamán orvos segítségével hívásával megvizsgálható a gyógyulás tartós jellege (NS 34ab.) [37]. A kongregáció 1983-as Szabályzata lehetővé teszi egy csoda és a sajátos kegyelmek hírének jóváhagyását a boldoggá avatás, és még egy csoda jóváhagyását a szentté avatás számára [32].

A Szentek Ügyei Kongregációjának 2000-es Szabályzata az eljárásban résztvevő szakértőkről szóló pontban megjegyzi, hogy a kongregációban található egy orvosszakértőket felsoroló jegyzék, akiknek feladata a csodásnak nevezett gyógyulások kivizsgálása, vagyis hogy jelenlegi ismereteik szerint van-e, lehet-e tudományos magyarázata az eseménynek. Az orvosok nyilvántartásába való bekerülés, az elnök és a két titkár kinevezése a bíboros prefektus dolga. Úgy az Orvosi Tanácsot alkotó tanácsosok (szakorvosok), mint annak elnöki posztjára történő kinevezés öt évre szól, a konzultorok esetében korlátlan alkalommal, az elnök esetében egyetlen alkalommal újítható meg (17. art. 1-3.§). A szakértők (orvosok) feladatuk hűséges végzésére és a titoktartásra esküt [2] tesznek (19. art. 2.§) [38]. A 2000-es Szabályzat nem foglalkozik a boldoggá vagy szentté avatás előtti csodák számával, hanem jelzi a csodáról való megbizonyosodás sajátos eljárási normáit (80-87. art.). A csodákra vonatkozó érdemi vizsgálatnál témánk szempontjából minket a szakértői tanácskozás érdekel. Ennek keretében az egyházmegyei vizsgálat érvényességét kimondó határozat kibocsátása után, a tényállás kronológiáját és a rendkívüli gyógyulás állítására vonatkozó aktákra támaszkodó *summariomot* (összefoglalás) elküldik két hivatalból kijelölt szakértőnek – akiket a kongregáció névsorában található orvosszakértők közül választják –, akiknek egymástól függetlenül kell megfogalmazniuk szakvéleményüket (80. art. 1-2.§) [39].

Az orvosok fontosságát a Szentek Ügyei Kongregációjának munkájában XVI. Benedek pápa (2005-2013) a 2006. április 24-én kiadott levelében emelte ki. Ebben a levélben köszönetet mondott a kongregáció

plenáris ülése minden résztvevőjének, külön említést téve az orvosszakértőkről. A plenáris ülés második témáját a csodák alkották. A pápa kifejezte abbéli reményét, hogy a résztvevők „képesek lesznek ezt a témát mélyebben vizsgálni az egyház hagyományának, a jelenkor teológiájának és a legmegbízhatóbb tudományos felfedezések fényében”. Majd így folytatta: „Nem szabad elfelednünk, hogy a csodásnak vélt események vizsgálata tekintetében a tudósok és teológusok illetékessége konvergál, bár az utolsó szó a teológiáé, az egyetlen tudományág, amely a csodának hit szerinti értelmezést adhat. Ezért van az, hogy a szentek ügyeinek eljárása az Orvosi Tanács vagy más szakértők tudományos értékelésétől halad a konzultorok, majd püspökök és bíborosok által irányított teológiai kivizsgálás felé.” A levél későbbi részében II. János Pált idézi, aki azt mondta: „Végül az utóbbi tapasztalatok alapján nekünk úgy tűnt, hogy nagyon időszerű még egyszer felülvizsgálni az ügyek kivizsgálásának eljárási menetét, és újrendezni a Szenttéavatási Kongregáció eljárásrendjét, hogy az megfeleljen a tudósok követelményeinek és a püspökségben testvéreink kívánságainak, akik többször sürgették az eljárás nagyobb gyorsaságát, megőrizve természetesen az ilyen nagy fontosságú ügyben a kutatások megbízhatóságát.” (DPM bevezető rész) [40].

A Szentek Ügyeinek Kongregációja által kiadott *Sanctorum Mater* kezdetű instrukció mindenekelőtt az egyházmegyei vizsgálat fázisát kívánta részletesen szabályozni. Elsősorban Isten szolgálóinak hősies erényeire és vértanúságára vonatkozó vizsgálatokhoz ad útmutatást, de kitér a feltételezett csodák vizsgálatára is, mellyel kapcsolatban az utasítás egyértelművé teszi az eljárás néhány olyan elemét, amely az utóbbi több mint két évtizedben nehézséget okozott a csodák vizsgálatát illető szabályok alkalmazásával kapcsolatban. A megmagyarázhatatlan gyógyulás bizonyításához szükségesek az orvosi, klinikai és eszközjellegű dokumentumok: pl. a klinikai kartonok, orvosi jelentések, laboratóriumi és egyéb vizsgálatok (SM 38. art. 2.§) [20]. A vizsgálat tiszttségviselői között jól meghatározott helye és sajátos szerepe van az orvosszakértőnek a csodálatosnak tartott gyógyulás vizsgálata esetében (SM 47. art. 2.§) [21]. Az instrukció az orvosszakértővel kapcsolatosan megállapítja, hogy a csodásnak tartott gyógyulás kivizsgálása során annak püspök általi kinevezése elengedhetetlen (SM 60. art. 1.§) [22]. Az első ülésen, vagyis a vizsgálatot megnyitó ülésen részt kell venniük az összes tiszttségviselőnek, s egy feltételezett csoda kivizsgálásának esetén a püspök által megfelelően kinevezett szakértőnek (SM 87. art. 1.§) [23]. Egy

feltételezett csodás gyógyulás vizsgálatának lefolytatásához a vizsgálat első ülése folyamán az orvos szakértőnek esküt kell tennie arra, hogy hűségesen teljesíti feladatát és megtartja a hivatali titkot. Továbbá részt kell vennie az összes és minden egyes ülésen, közvetlenül együttműködve a püspöki megbízottal, s ha szükséges, sugalljon különleges kérdéseket a püspöki megbízottnak, hogy ő tegye föl a tanúknak az ügy világosabbá tétele érdekében. Amennyiben a szakértő alkalmasnak látja különleges kérdések föltételét egy már kihallgatott tanúnak, ajánlatos a tanút új tanúságtételre meghívni. A szakértő esetleges távolmaradását az ülésekről csak súlyos okok indokolhatják, amit írásba kell foglalni és csatolni kell a vizsgálat adott ülésének aktáihoz (SM 92. art. 1-4.§) [24]. Ugyan nem kötelező, de ajánlott az orvosszakértőnek jelentést készítenie a feltételezett csoda vizsgálatáról a Szentek Ügyei Kongregációja számára. A jelentésnek tartalmaznia kell a vizsgálat orvos tanúi kikérdezésének lefolytatásáról szóló beszámolót, valamint az orvos és technikus tanúk minőségéről szóló ítéletmondást. A jelentést csatolják ahhoz a levélhez, melyet a püspök vagy megbízottja küld a kongregáció prefektusának (SM 93. art. 1-3.§) [25]. A feltételezett csoda vizsgálatának esetén az orvosok is, akik gyógyították a meggyógyultat, és a felülvizsgáló orvosszakértők is tanúkként idézendőek meg a vizsgálat során (SM 96. art. 1.§ 5) [26]. Ha a feltételezett csodás gyógyulásra vonatkozó vizsgálatban az orvosok, akik gyógyították a meggyógyultat, elutasítanak, hogy kikérdezzék őket, eskü alatt készíthetnek – ha lehetséges – írásos beszámolót a betegségről és lefolyásáról. A mondott beszámolót csatolni kell a vizsgálat aktáihoz (SM 107. art. 1-2.§) [27]. Ha a feltételezett csodás gyógyulásra vonatkozó vizsgálatban az orvosok, akik gyógyították a meggyógyultat, elutasítanak az írásos beszámolót a betegségről és lefolyásáról, a püspök vagy megbízottja határozattal kinevezhet egy személyt, lehetőleg orvosi kérdésekben szakértőt, hogy összegyűjthesse a mondott orvosok vallomásait. A közvetítő személynek szintén esküt kell tennie a lelkiismeretes munkavégzésre és a hivatali titok megtartására. Az esküt írásba kell foglalni, és csatolni kell a vizsgálat aktáihoz. Miután a közvetítő személy megkapta a fentebb mondott kezelőorvosok vallomásait, a püspök vagy megbízottja az ügyész, a jegyző és az orvos szakértő jelenlétében kérdezze ki (SM 108. art. 1-4.§) [28]. Ha a meggyógyult személy még életben van, két orvosszakértőnek, akiket *ab inspectione* (felülvizsgáló) szakértőknek nevezünk, egymástól függetlenül meg

kell látogatnia őt. A kinevező határozatokat és esküjüket írásba kell foglalni, és csatolni kell a vizsgálat aktáihoz (SM 109. art. 1. és 4.§). A két felülvizsgáló szakértőnek minden klinikai és technikai eszközzel csak a meggyógyult aktuális egészségi állapotát kell vizsgálniuk, különös tekintettel arra a betegsége, melyből meggyógyult, hogy megállapíthassák a gyógyult személy aktuális egészségi állapotát és a gyógyulás maradandó voltát. Írásos véleményüket egymástól függetlenül készítik el, majd átadják a püspöknek vagy megbízottnak és csatolják a vizsgálat aktáihoz. E szakértőket mint hivatalból tanúkat kell meghívni vallomástételre (SM 110. art. 1-3.§) [29].

Témánkkal kapcsolatban a legutóbb megjelent dokumentum egyben az egyik legfontosabb is. A *Szentek Ügyei Kongregációja Orvosi Tanácsának szabályzata* 2016. augusztus 24-én lépett hatályba. A jelenleg elfogadott szöveget a VI. Pál pápa által jóváhagyott előző szabályzat inspirálta [10]. Minden nyelvi és eljárási alkalmazkodáson kívül, néhány újítást is bevezettek, mint például: legalább 5/7 vagy 4/6 minősített többség kell az állítólagos csoda további vizsgálatához; egy esetet nem lehet több mint háromszor újravizsgálni; a feltételezett csoda felülvizsgálatához szükség van új tagokkal való konzultálásra; a tanács elnökét csak egyszer lehet újraválasztani (5 év után további 5 évre); titoktartás kötelezi mindazokat, akik a vélt csodával foglalkoznak (az ügy támogatóit, a bíróságot, a posztulátorokat, a szakértőket, a dikasztérium hivatalnokait); a szakértők díjazásának kizárólag banki átutalással szabad történnie; a csodákkal kapcsolatban az altitkár teljesíti azokat a feladatokat, amelyeket a *Divinus perfectionis Magister* apostoli konstitúció a relátornak tart fenn. A rendelet célja nem lehet más, mint a szentek ügyeinek a java, amit soha nem lehet elvonatkoztatni a vélelmezett csodák történelmi és tudományos igazságától. Amint szükség van arra, hogy a jogi vizsgálatok teljeskörűek, egybecsengőek és megbízhatóak legyenek, úgy szükséges, hogy a magasan képzett orvosszakértők is vizsgálataikat a maguk részéről kellő mérlegeléssel, tárgyilagossággal és szakértelemmel végezzék, hogy aztán más szinten, a teológus konzultorok kongresszusa és a bíborosok és püspökök ülése után, végül döntő jóváhagyásra a szentatyához érkezzon, aki egyedül rendelkezik azzal a hatáskörrel, hogy a rendkívüli eseményt valódi csodaként ismerje el. Ez a szabályzat természetesen csak és kizárólag az Orvosi Tanács olajozott működését hivatott szolgálni, mely hála Istennek egyre kifinomultabb, igényesebb és értékeltőbb színben jelenik meg az egyház

berkein belül és kívül egyaránt [12].

Összefoglalás

Az a tény, hogy az orvosszakértőknek nem arról kell dönteniük, hogy csodás gyógyulás történt-e, jelzi, hogy a csoda minősítése teológiai illetékességet kíván. A szakértőknek feladata mindössze annak megállapítása, hogy az adott rendkívüli eseményként jelentkező gyógyulás magyarázható-e a medicina mai állása szerint vagy nem. A csoda ugyanis Isten üdvözítő tette, tehát nem lehet empirikus tudománynak, hanem csakis a hittudománynak a tárgya. Ezzel együtt a szakértő orvosok bevonása a Szentek Ügyeinek Kongregációja munkájába szükséges, mi több kulcsfontosságú, mivel csak ők képesek felmérni és kimondani, hogy egy feltételezett testi (fizikai) jellegű gyógyulást eredményező csoda megtörtént-e valójában. Az ő pozitív ténymegállapításuk ill. -igazolásuk nélkül a boldoggá és szentté avatás ügye nem mehet előbbre.

Rövidítések jegyzéke

CIC 1917 – Codex Iuris Canonici 1917 (1917-es Egyházi Törvénykönyv)

CIC 1983 – Codex Iuris Canonici 1983 (1983-as Egyházi Törvénykönyv)

DPM – Divinus perfectionis Magister (A tökéletesség isteni Mestere) apostoli konstitúció

NS – Normae servandae (Követendő szabályok) szabálygyűjtemény

SM – Sanctorum Mater (A szentek Szülőanyja) instrukció
Szabályzat 2000 – a Szentek Ügyei Kongregációjának 2000-es szabályzata

Irodalom

1. „A tökéletesség isteni Mestere és példaképe, Jézus Krisztus, aki az Atyával és a Szentlélekkel együtt »egyedül szent«, mennyasszonyaként szerette az Egyházat, és önmagát adta érte, hogy megszentelje és dicsőségessé tegye az ő szeme előtt.” A pápai rendelkezés bevezető mondata szó szerint idézi a II. vatikáni zsinat első, *Lumen Gentium* kezdetű dogmatikai konstitúcióját az egyház misztériumáról: „Az Úr Jézus, minden tökéletesség isteni mestere és példája, az életszentséget, melynek Ő maga a szerzője és beteljesítője, válogatás nélkül minden tanítványának meghirdette.” (LG 40) – Cserháti J., Fábíán Á. szerk. - A II. vatikáni zsinat tanítása. 2. kiadás, Szent István kézikönyvek 2, SZIT, Budapest, 2007, 182. „Krisztus ugyanis, az Isten Fia, akit az Atyával és a Szentlélekkel »egyedül szentnek« ünneplünk, az Egyházat mennyasszonyaként szerette, önmagát adva érte, hogy megszentelje (vö. Ef 5,25–26).” (LG 39) – Cserháti, Fábíán - A II. vatikáni zsinat tanítása, 182.
2. A szakértői tanács szakértőinek esküszövege: „Io sottoscritto, nella piena mia libertà ed indipendenza morale e scientifica, giuro, toccando questi Santi Vangeli, che adempirò fedelmente il compito di Consulente Medico per l'asserita guarigione miracolosa attribuita all'intercessione del Servo di Dio (o Beato) ..., e che osserverò rigorosamente il segreto d'ufficio.” Kuminetz G. - A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve. Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae II/6, SZIT, Budapest, 2012, 286.
3. Antonelli, F. - *De inquisitione medico-legali super miraculis in causis beatificationis et canonizationis*. Studia Antoniana 18, Pontificium Athenaeum Antonianum, Romae 1962.
4. Aquinói Szent Tamás - *A teológia foglalta*. Keresztény és konzervatív gondolkodók II, Első rész, Gede Testvérek, Budapest 2002. STh I, q. 105, a. 8, co.
5. Benedictus XIV (Prospero de Lambertinis) - *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*. 5 volumen, Longhi, Bononiae, 1734-1738.
6. Benedictus XIV - *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*. Venetiis, 1788, lib. IV, pars I, cap. 8, n. 15.
7. Benedictus XIV - *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*. Venetiis, 1788, lib. IV, pars I, cap. 8, n. 17.
8. Benedictus XIV - *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*. Venetiis, 1788, lib. IV, pars I, cap. 8, n. 3-33.
9. Benedictus XV - *Providentissima Mater Ecclesia* (27 Maii 1917). *Acta Apostolicae Sedis* (AAS), 1917, 9(2): 11-521.
10. *Cause Santi, approvato nuovo Regolamento su riconoscimento miracoli*. http://it.radiovaticana.va/news/2016/09/23/nuevo_regolamento_consulta_medica_delle_cause_dei_santi/1260177 (Utolsó leoltés: 2017.03.08.)
11. Caviglia, G. - Il rapporto „fattore tempo-carattere miracoloso di una guarigione” nei processi di beatificazione e canonizzazione. *Salesianum*, 1970, 32: 544.
12. Con il massimo rigore. Regolamento della Consulta medica della Congregazione delle cause dei santi. *L'Osservatore Romano* 23 settembre 2016.
13. Congregatio de Causis Sanctorum - *Instructio Sanctorum Mater* (17 Maii 2007). AAS, 2007, 99: 465-517.
14. Congregatio Rituum - Normae servandae in construendis processibus ordinariis super causis historicis. AAS, 1939, 31: 174-175.
15. Erdő P. (szerk.) - *Codex Iuris Canonici – Az Egyházi Törvénykönyv*. Hivatalos latin szöveg magyar fordítással és magyarázattal. 5. kiadás, SZIT, Budapest, 2015.
16. Eszer, A. - Miracoli ed altri segni divini. Considerazioni dommatico-storiche con speciale riferimento alle cause dei Santi. In: Leoni, F. (a cura di) - *Studi in onore del Cardinale Pietro Palazzini*. Giardini Editorie Stampatori, Pisa, 1987, 148-158.
17. Giovanni XXIII - *Regolamento della Consulta Medica presso la Sacra Congregazione dei Riti*. Tipografia Poliglotta Vaticana, Città del Vaticano, 1959, Appendice III, Articolo I-24.
18. Ioannes Paulus II - *Constitutio Apostolica Divinus perfectionis Magister* (XXV Ianuarii MCMLXXXIII). AAS, 1983, 75: 349-355.
19. *Kánonjogi Kódex, Egyházi Törvénykönyv* 1917. <http://www.intratext.com/X/LAT0813.HTM> (Utolsó letöltés: 2017.04.27.)
20. Kovács G. - *Vég nélkül. Szentavatás régen és ma*. SZIT,

- Budapest, 2014, 128.
21. Kovács - *Vég nélkül*, 130.
 22. Kovács - *Vég nélkül*, 131.
 23. Kovács - *Vég nélkül*, 137.
 24. Kovács - *Vég nélkül*, 138-139.
 25. Kovács - *Vég nélkül*, 139.
 26. Kovács - *Vég nélkül*, 139-140.
 27. Kovács - *Vég nélkül*, 141.
 28. Kovács - *Vég nélkül*, 141.
 29. Kovács - *Vég nélkül*, 142.
 30. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 129.
 31. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 127.
 32. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 129.
 33. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 263.
 34. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 264.
 35. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 266.
 36. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 268.
 37. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 270.
 38. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 274-275.
 39. Kuminetz - *A boldoggá- és szenttéavatási eljárás kézikönyve*, 284.
 40. *Letter of His Holiness Benedict XVI to the participants of the Plenary Session of the Congregation for the Causes of Saints.* http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/letters/2006/documents/hf_ben-xvi_let_20060424_cause-santi.html (Utolsó letöltés: 2017.02.23.)
 41. Molinari, P. - *Observationes aliquot circa miraculorum munus et necessitatem in causis beatificationis et canonizationis. Periodica*, 1974, 63: 380 (annotatio 25).
 42. Paulus VI - *Sacra Rituum Congregatio* (1969 Maii 8). *AAS*, 1969, 61: 149-153.
 43. Pio XI - *Già da qualche tempo* (6 febbraio 1930). *AAS*, 1930, 22: 87-88.
 44. *Regolamento della Consulta Medica della Congregazione delle Cause dei Santi*, 23.09.2016. <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/09/23/0666/01504.html> (Utolsó letöltés: 2017.03.08.)
 45. *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum - Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum* (7 Februarii 1983). *AAS*, 1983, 75: 396-403.
 46. Szuromi Sz.A. - *A csoda az egyházi szenttéavatási eljárás kikristályosodásának tükrében.* <http://yerushaonline.com/content/?v=qv45dck24> (Utolsó letöltés: 2017.03.01.)
 47. Veraja, F. - *Le cause di canonizzazione dei santi. Commento alla legislazione e guida pratica.* Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1992, 86, 88.